

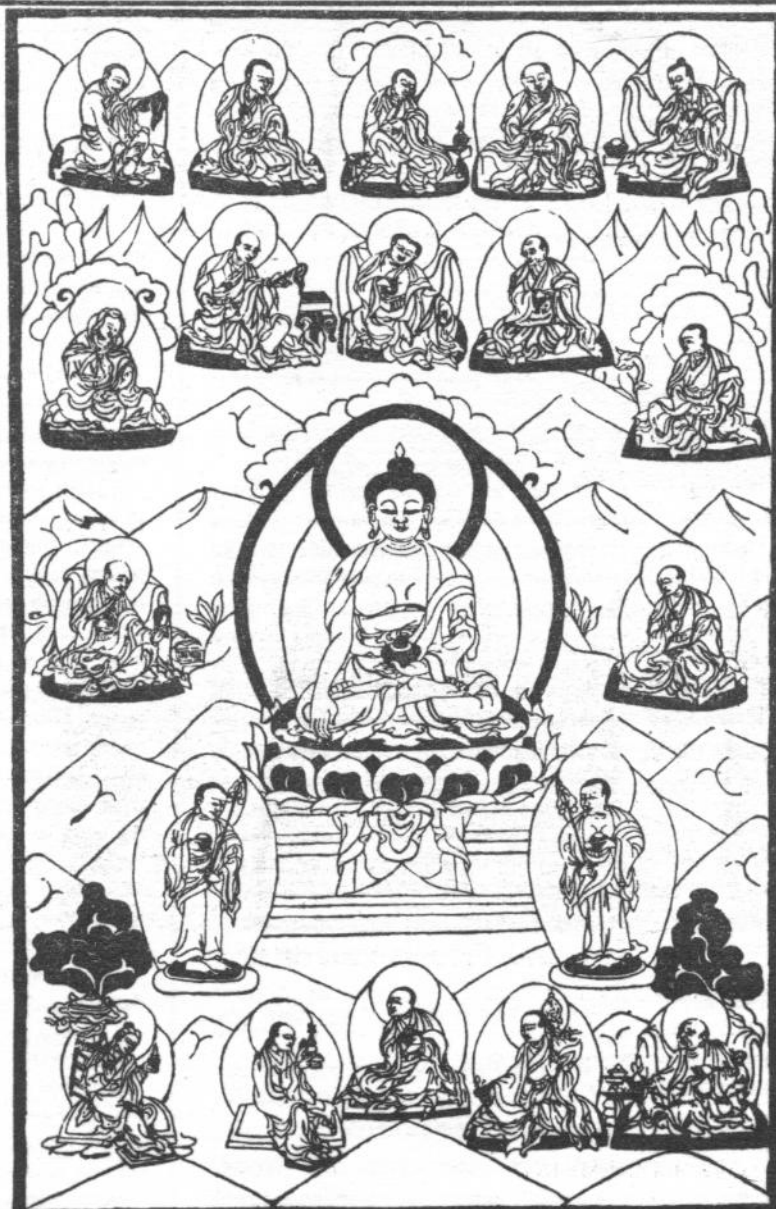
EESTI A 無 O

SÕNUMI TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi kuuleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist. III aastakäik

Nr. 3 (39) 1991

Hind 50 kop.

Buddha Šakjamuni arhatide (täiuslike) keskel. Arhatid on kujutatud traditsioonilistes poosides, traditsiooniliste atribuutide ja žestidega. Ült vasakult: Angadža, Bhadra, Kanakavatsa, Bakula, Rahula, Adžita, Vadžiputra, Kalika, Kanaka, Bharadvadža, Tšudapanthaka, Vanavašin, Panthaka; alumises reas keskmised kolm (vasakult): Abheda, Gopaka, Nagasena. All vasakul nurgas: arhatide alaline saatja Upasaka Dharmatala; all paremas nurgas: arhatide heategija Hvašang. Buddha jalge ees on tema lemmikõpilased Sariputra (vasakul) ja Maudgalajana (paremal).

Tiibeti puulõige

HUVI IDAMAADE VASTU POLE VAIBUNUD

Nõnda võib korraldajate poolt vaadatuna teha kokkuvõtte V orientalistikapäevadest, mis said teoks märtsikuu viimasel nädalavahetusel Tartus. Vaatamata lihavõttepühadele oli Tartu Ülikooli auväärne aula (vaiksel) laupäeval, 30. märtsil tööpäevaselt rahvas täis. Kuigi orientalistikapäevade konverentsi kava jäi väljakuulutatust napimaks, pakkus viis ettekannet mõtlemis- ja arutamistainet kõigile kokkutulnuile. „Sõnumitooja“ lugejale, kes Tartusse tulla ei saanud, pakusime järgnevalt põgusa ülevaate kõneldust.

TEE TEE

oli Mart Helme ettekande pisut paradoksimaignuline pealkiri, mille sajaduse ettekandja siiski kohe avas: juttu tuli nimelt teetseremooniast, mida jaapani keeles nimetatakse *chadō*. „Tee tee“ on selle sõna üsna täpne tõlkevaste eesti keeles. Hiinast pärit rituaalne teejoomistaditsioon, mida algselt harrastasid peamiselt *chan*-munga oma koolkonnajajaja Bodhidharma pildi ees, muutus Jaapanis aja jooksul kõrgeks kunstiks, mis pikka aega ei minetanud teatud religioosset ja pühalikku tähendust. Teetseremooniast viljeldi peamiselt aristokraatlikes ringkondades; oli olemas hulk ettekirjutusi selle kohta, milliseid nõusid ja teesorte pidi kasutama, kes teetseremooniast osa võisid võtta, kuidas tuli teetseremoonial käituda, millest tohtis kõnelda, millest mitte jne. Teetseremoonia kõrgeaeg oli Jaapanis XVI–XVII sajandil — sõdivate vürstiriikide ajastul —, mil kuulsad teetseremooniameistrid korraldasid teejoomisrituaale tihti tervetele sõjavägedele enne lahingut, valmistades sõjamehi ette surmaminekuks. Siit ka teetseremoonia seos samuraieetikaga. Teetseremooniate läbiviimine tähendas ka meistritele endile omamoodi pikaajalist ettevalmistumist surmaks — enamasti lõpetasid nad enesetapuga. Tänapäeval on teetseremooniast saanud peamiselt seltskondlikku läbikäimist ilmetay esteetiline toiming, ehkki tõelisi teetseremooniameistreid leidub ka nüüd.

Edasi luges vürst Peeter Volkonski ettevahähärra Tarmo Kulmari traktaadi

INKADE ÜHISKOND SOTSIOLOOGILISEST JA SOTSIAALPSÜHHOLOOGILISEST ASPEKTIST.

Autor tegi ettekandes originaalse katse interpreteerida XX sajandi keskel peamiselt Ameerikas loodud sotsioloogiliste ja sotsiaalpsühholoogiliste teooriate abil XV–XVI sajandi Peruu inkade riigis valitsenud ühiskondlike suhteid. Inkade riigi võib mitme tunnuse alusel liigitada totalitaarsete ühiskondade hulka. Elanikkond oli jaotatud aritmeetilise printsiibi järgi, nagu sõjavägi, 10, 50, 100, 500, 1000, 5000 ja

10 000 majapidamist hõlmavateks üksusteks. Ühiskonnaelu reguleeriti otseste ja kaudsete mõjuritega, nagu sunnismisus, sundumbersustamine, sellega kaasnev assimileerimine, inimese elu maksimaalne reglementeerimine. Kõige üle peeti ranget statistikat. Riigi majandus- ja sotsiaalelu alühik oli kogukond, mida kaasaegse sotsiaalsühholoogia seisukohalt võib vaadelda nn. väikese grupina ja sellisena analüüsida. Kogukonna iga liige pidi sünnist saati täitma talle määratud kohust. Kogukonna suhted muu maailmaga olid äärmiselt piiratud. Sellises suletud kogukonnas kujunesid ilmselt üsna omalaadsed inimsuhted, mida moodsate teooriate valgusel lahates võib teha ka laiema üldistusi inkade ühiskonnas toimunud sotsiaalsete protsesside kohta. Kuulajate arvamusel põhjal võiks taoline meetod ajalooteaduses vägagi viljakaks osutuda.

BUDISTLIK ELUVIIS: TEOORIA JA PRAKTIKA

oli Harri Intsi ettekande teemaks. Budismiõpingute algstaadiumis polemiseeritakse tihti teooria ja praktika vahekorra üle budismis, püütakse neid vastandada ja erinevalt väärtustada. „Praktika“ — rituaalide täitmist, mantrate lausumist, mediteerimist jms. — peetakse tihti paremaks, õigemaks ja mõjusamaks kui „teooriat“ — kirjutarkust, s.o. tekstide uurimist ja interpreteerimist. Ettekandja arvates on teooria ja praktika selline vastandamine budismi kontekstis (ja tegelikult üleüldse) täiesti õigustamatu. On ju loomulik, et Dharma rakendamisele peab eelnema Dharma tundmine. Ei saa teostada seda, mida ei tunne, mille kohta puuduvad teadmised. Õppimine, teadmiste kogumine peaks loogiliselt eelnema igasugusele muule praktikale. Budismis on Teadmist alati väärtustatud, toimimist ilma Teadmise toeta on peetud väheefektiivseks või isegi kahjulikuks. Teooria kui intellektuaalne tegevus on seega samuti praktika ja igasuguse muu praktika vältimatu alus. Igaüks, kes tahab omaks võtta budistlikku maailmavaadet ja eluviisi, peaks eelkõige sellele tähelepanu pöörama.

Budismi teemat jätkas Maret Kark ettekandega

MAHĀMUDRĀ VAADE JA SELLE KOHT BUDISTLIKU ÕPETUSE SÜSTEEMIS

Ettekandes vaadeldi budistliku tantrismi keskseima õpetuse — *mahāmudrā* ehk „Suure Sümboli“ — ajalugu ja põhiseisukohti. *Mahāmudrā* õpetus kujunes I aastatuhande esimesel poolel Indias ja seda anti edasi õpetajalt õpetajale elavas mahasiddhade traditsioonis. XI sajandil jõudis see Tiibetisse õpetaja Marpa kaudu, kes käis õppimas Indias õpetajate Naropa ja Maitripa juures. Tänu Marpale ja tema õpilastele *mahāmudrā* traditsioon säilis ja kestab edasi

tänaseni. *Mahāmudrā* vaate aluseks on *sūnyavāda* (tühjuseõpetus) ja *mādhyaṃika* (keskteeõpetus) filosoofia, mille seisukohad formuleeris II sajandil Nāgārjuna. Selle õpetuse järgi on kõik asjad ja mõisted, kõik dharmad olemuslikult tühjad, neil puudub omaette olemus ja nad pole üksteisest jäika-de piiridega eraldatud, vaid põimuvad üksteisega ja on pidevas muutumises. *Mahāmudrā* vaate teostamine tähendab selle õpetuse muutmist elavaks kogemuseks, oma igapäevase elu rajamist sellele. Iga inimese jaoks tähendab *mahāmudrā* vaate teostamine pikka ja töörohket õppimise ja meditatsiooni protsessi. Vahendid ja meetodid võivad sealjuures olla vägagi erinevad ja mitmekesised — kõik sõltub õpilase valmisolekust ja tasemest.

Konverentsi viimase ettekande

„ŠĀLISTAMBASŪTRA“ TÄHENDUSEST

pidas Andres Herkel. Nimetatud suutra kuulub mahajaana pühakirja hulka ja käsitleb *prāṭhyasamutpāda* ehk „sõltuvusliku tekkimise“ õpetust (vt. „Sõnumitooja“ nr. 7, juuli 1990). Tuntud kaheteistlülilist sõltuvusliku tekkimise ahelat, millel põhineb kogu sansaara psühhofüüsiline mudel (nõmedusest tekivad moodustajad, moodustajatest tekib teadvus, teadvusest tekivad nimi ja kuju, nimest ja kujust tekib kuus tajuvõimet, kuuest tajuvõimest tekib kokkupuude, kokkupuutest tekib tundmine, tundmisest tekib janu, janust tekib kippumine, kippumisest tekib saamine, saamisest tekib sünn, sünnist tekivad vanadus ja surm), selgitatakse riisitaime (sellest ka suutra nimetus: *śālistamba* — riisitaim) kasvamise näitel: seemnest tekib idu, idust leht, lehest kõrs, kõrrest vars, varrest sõlm, sõlmest pung, pungast ohe, ohest õis ja õiest vili. Nõnda kõrvutatakse suutras sisemist sõltuvuslikku tekkimist välisega — looduse seisundite omaga. Sellega näidatakse paralleeli mikro- ja makrokosmose vahel, samuti seost mandala struktuuriga kälatsakra ehk ajaratta koolkonnas, milles looduse kalendaarne rütm ja teadvuse rütm on ühendatud ühte ja samasse kujundisse.

Konverentsile pani punkti Linnart Mäli pikem sõnavõtt, milles ta, viidates ka eelneud ettekannetele, puudutas budistlike terminite vahendamist eesti keeles. Lubamatu on seda teha inglise või mõne muu kolmanda keele kaudu, kuna siis läheb kaduma või moonduv suur osa termini esialgselt tähendusest. Näiteks puudub budismis vaste sõnale „meditatsioon“, mida ometi ohtralt kasutatakse. Asjakohased sanskritikeelsed sõnad *dhyāna* ja *bhāvana*, mille eestikeelsed vasted võiksid olla vastavalt „mõtlus“ ja „kujustamine“ (esimene käib mõistelise, teine kujundliku mõtlemise kohta) on märksa spetsiifilisemad kui „meditatsioon“. Samuti

oleks võõrsõna „praktika“ asemel sobivam eestikeelne „teostamine“ jne.

Linnart Mäll sisustas ka konverentsipäeva viimased poolteist tundi audio-visuaalse programmiga

TIIBETLASED INDIAS,

mis slaidide, helilintide ja autori jutuga vahendas Tiibeti pagulaste elu Indias (sellest võite pikemalt lugeda ka intervjuust L. Mälliga selle aasta veebruarikuu „Sõnumitooja“). Suur osa programmist oli pühendatud suurele Kālatšakra pühendustseremooniale, mis Tema Pühaduse Dalai Laama juhtimisel toimus läinud aasta viimastel päevadel Sarnathis. Lindilt võis kuulda tiibeti klassikalist muusikat, rituaalseid laule ja loitse Kālatšakra tseremoonialt, Dalai Laama kõne, samuti tiibeti rokk-ansambli laulu, mis jutustas sellest, kuidas Dalai Laamale anti Nobeli preemia.

* * *

Orientalistikapäevad jätkusid järgmisel päeval TÜ klubis ja taas, nagu eelmiselgi aastal, idateemalise videofilmil esilinastusega. Vürst Peeter Volkonski kõneles eelmise aasta orientalistikapäevadel oma kavatsusest jäädvustada Vene Impeeriumi türgi rahvaste elavaid eepostelauljaid. Aastaga sai kavatsus teoks. Filmist

„HOMEROSED“

sai poole tunni vältel vaadata-kuulata kolme rahva — altailaste, kirgiiside ja jakuutide — kolme laulikut, unikaalse traditsiooni kandjat. Neile pole eeposte laulmist mitte keegi mitte kunagi õpetanud. Nad on sündinud laulikud, kes on ühelt hetkel jõudnud äratundmisele (enamasti unenäo kaudu), et nende k o h u s on laulda oma rahva muistsetest kangelastest, ja laul on hakanud nende seest tulema. Kuni elavad sellised laulikud, elab ka rahva vaim. Elav eeposte laulmise traditsioon on neile rahvastele sama tähtis kui musulmanidele Koraan või kristlastele Piibel. Tänu Volkonskile on osake sellest, kahjuks ilmselt hääbuvast traditsioonist nüüd jäädvustatud. Soomlas-tega koos tehtud filmi on ära ostnud juba mitu maad. Loodetavasti näeme „Homeroosi“ koos eestikeelsete subtiitritega üsna pea ka Eesti Televisioonis.

Filmihommiku jätkuks demonstreeris Sven Grünberg unikaalseid kaadreid, mis oli jäädvustatud „Milarepa laulude“ võtete ajal Burjaatia ja Mongoolia kloostrites, kuid mis sellesse filmi polnud kahjuks sisse mah-
tunud.

Orientalistikapäevad lõpetas stuudio

„ORIENT“

esinemine. Stuudiolased esitasid etüüde hiina klassikast sügava sisseelamisega. See polnud etendus, see oli elav kohapeal sündinud looming või isegi treening, nagu väitis stuudio juhendaja Helle Karis. Kava sujuvust ja läbikomponeeritust saab üksnes

kiita. Kostüümid ja dekoratsioonid, mille hulgas ei puudunud tõelised hiina paberlaternad, aitasid eht-hiinalikule muljele suuresti kaasa. Eht-hiinalik oli ka kogu kava läbiv vaoshoitus, harmoonia, sisemine kultuur. „Oriesti“-elamust on raske vahendada. „Oriesti“ peab nägema, „Oriestiga“

peab kaasa elama, kaasa looma. Loodame, et nad meile selleks ka edaspidi võimalust annavad. Kui mitte enne, siis järgmistel orientalistikapäevadel.

MÄRT LÄXNEMETS

NIKOLAI KONRAD

100

(13. III 1891 – 30. IX 1970)

13. märtsil s.a. möödus 100 aastat vene orientalist Nikolai Konradi sünnist, kes oli kuuekümnendatel aastatel üsna tihedalt seotud ka eesti orientalistikaga. Laiahaardelise õpetlasena on N. Konrad jätnud mõjusa jälje mitmesse humanitaarteaduse valdkonda: lingvistikasse, kirjandusteadusse, ajalukku, teatrilukku, kunstiteadusse, kulturoloogiasse, usundilukku. Erialalt jaapani ja hiina filoloog, on N. Konrad eriti elu lõpu poole kirjutanud palju ajaloofilosoofilisi töid, milles vaatleb inimkonna ajalugu avarapilguliselt ja dogmadevabalt kui ühtset maailmset protsessi, kus eri maadel, eri rahvaste juures toimivad sarnased seaduspärad. Keskseks mõisteks ajaloo mõtestamisel on N. Konradil humanismi mõiste. Ajaloo progressi ta näebki kui humanismi idee arengut ja süvenemist inimeste ja rahvaste teadvuses. N. Konradi ajaloo-
filosoofilised tööd võimaldavad ehk sügavamalt mõista ja mõtestada ka tema enda tohutut teaduslikku pärandit, kuhu kuuluvad kümned artiklid ja raamatud jaapani teatrist, hiina luulest, filosoofiast ja sõja-kunstist jne., jne.

Eesti keeles on N. Konradi loominguga võimalik tutvuda tema tööde tõlkevalimiku „Ajaloo mõttest. Valik ajaloo-
filosoofilisi töid“ (Tallinn, „Eesti Raamat“, 1987) vahendusel. N. Konradi humanismikontseptsiooni on tutvustanud ka „Sõnumitooja“ rubriik „Lugemiskilde“: „Humanism — armastus Inimese vastu“. ST nr. 4 (28), aprill, 1990.

Edward Conze

ARMASTUS, KAASTUNNE JA OSAVÕTLIK RÕÕM

2. SÕBRALIKKUS JA KAASTUNNE

1. Sõbralikkuse ja kaastunde definitsioonide puhul pole kunagi vastakaid arvamusi tekkinud, nad on jäänud samaks kogu budismi ajaloo vältel nikaajadest tantrateni. Pii-sab, kui siin ära tuua tsitaat Buddhaghoša raamatust „*Visuddhimagga*“: „Sõbralikkus tähendab annetada kõik hea teistele. See põhineb võimel näha teiste meeldivaid külgi ning selle tulemus on pahatahtlikkuse ja kurjuse vaibumine. Kaastunne tähendab hoida teisi halvast, suutmata taluda nende kannatusi. See põhineb võimel näha kannatustest ahistatute abitust ning selle tulemus on teistele pahategemisest hoidumine.“

Nii sõbralikkus kui kaastunne on tarvilikud vastumürgid vihkamisele, mis meie meeoludes väga olulist osa mängib. Vihkamine tuleb ahistusest, kui me ei saa seda, mida tahame. Tavaliselt ootame ja nõuame elult palju rohkem, kui see meile pakkuda võib. Igasugune ahistus tekitab meis viha ehk „agressiivsust“, mis peale selle, et otsib võimalusi teistele halba teha, takistab ja lämmatab oluliselt meie enda vaimset arengut. Varjatud vihkamine, mis on meis tekkinud mitmesuguste pettumuste tagajärjel, käivitab omakorda nii vaimse kui kehalise enesemürgitamise. Ühtlasi ta pimestab meid ning nõnda meil ei õnnestugi näha kaas-inimeste voorusi ja meeldivaid omadusi ega kannatuste raskust, mida neil tuleb taluda. Sõbralikkuse ja kaastunde kasvatamine võib kaasa tuua muutusi meie suhtumises teistesse, avada silmi teiste voorustele ja probleemidele, ajendada õrnost kõige suhtes, mis elab, ning juhtida meie vihkamist teiste inimeste pealt ära. Kuid kogu selle vihkamise allikaks on arusaam, et igaüks on omaette isiksus, ning seda ei saa välja juurida ühiskondlike tunnete kasvatamisega. Need iseenesest ei saa teha midagi muud, kui asendada isikliku egoismi kollektiivse egoismiga, aga see tee ei vii rahule.

Sõbralikkuse ja kaastunde kohta on üsna kerge õpetlikke märkusi teha. Kuid niipea kui keegi püüab selles suunas midagi ka tegelikult ette võtta, tekivad kohe probleemid ja raskused. Sõbralikkusel on kaks külge — vihkamise puudumine ja aktiivne heatahtlikkus. Mis esimeses puutub, siis kuigi vihkamise pahed on täiesti ilmsed, on oma vihkamist talitseda tegelikult väga raske. Vihaheogul ei saa olematuks muuta ainult tahteavaldusega, sest katse pahatahtlikkust maha suruda viib selle vaid veelgi sügavamale „põranda alla“ ning paneb otsima kõikvõimalikke karmadeid, vältlikke ning sageli peaaegu märkamatud, avaldumisevorme. Tõelise ning täiesti siira heatahtlikkuseni võib jõuda alles siis, kui õpime oma vihkamisega midagi ette võtma, kui leiame talle väljapääsu, mis oleks ühtaegu teistele ohutu ning meile endale vaimelt kasulik. Selles osas võib julgusti soovitada asketismiharjutusi, sest iseenest ebamugavustesse asetades suuname osa oma vihkamisest enese peale ning nõnda kasutame teda ära. Vaevalt võib leida kedagi, kes armastaks korraga oma enese mugavust ning oma ligimest.

Kuid elu ahistustest tekkinud vihkamise ärakasutamise probleem pole võrreldav nende raskustega, mis kaasnevad sooviga teistele head teha ning kõike kasuliku pakkuda. Niipea kui jõuame konkreetsete sammudeni, avastame, et üsna raske on otsustada, mis on teistele hea ning mis neile tõepoolest kasu toob. Kas näiteks piinleva looma tapmine või hulkurile viina pakkumine on sõbralik tegu? Kuid jätkame kõrvale sellised armastuse kasuistikasse puutuvad võrdlemisi tühi probleemid: kas me siis

Algus eelmises „Sõnumitoojas“

ei tea, et see, mis ühele on hea, võib olla teise suhtes vaenulik? Õeldakse, et kõige kõrgem hüve on Dharma annetamine. Selles juhul võib kõige muu annetamine, mis kasvatab inimeste maist heaolu, vastu töötada nende vaimsete võimete arenemisele, sest see seob neid veelgi rohkem selle maailma külge ning suurendab muresid ja ängistust. See pole üldsegi triviaalne probleem, sest lahendusest sõltub, kas budism võib olla praeguse ja ehk ka mõne tulevase põlvkonna jaoks sotsiaalne jõud. Teiste sõnadega, kas budistliku sõbralikkuse eesmärgiks on inimeste materiaalse heaolu parandamine või mitte? Mahajaana tekstides on sellest juba ammu üsna palju juttu olnud, kuid budistlike maade tegelike saavutusi jälgides on näha, et sellest sihist ollakse üsna kaugel. Siin pole midagi üllatavat, sest ühiskondlikud teenused ei nõua ainult head tahet, vaid ka kõrget töövõimust. Enne nüüdisaegse tehnilise arengutaseme saabumist polnud veel lihtsalt olemaski vahendeid selle tõstmiseks, mida praegu nimetatakse „elatusasemeks“, vähegi hinnatavale kõrgemale ka tavaliste inimeste puhul. Esimest korda ajaloos on see nüüd võimalikuks osutunud ning keskmise inimese jaoks on sellest kõikjal saanud ühiskondliku elu kõige põletavam probleem. Meie suhtumist niisugusesse arengusse pole lihtne määratleda. Ühest küljest võib meie kaastunne meid rõõmustada, kui näeme, et inimesed saavad jõukamaks ja elavad kauem, et nende haigusi ravitakse suurema hoole ja oskusega, et õigust mõistetakse inimlikumalt jne. Teisest küljest sõltuvad kõik need edusammud nüüdisühiskonna tehnilisest korraldusest, mis muudab vaimse elu peaaegu võimatuks. Kuidas seda vastuolu lahendada? Kardan, et ma ei tea, kuid tunnen, et väljapääsu üle peab mõtlema; täiesti võimalik, et lahendust ei leita Euroopas, vaid näiteks Tiibetis, kus need kaks ideaali praegu silmitsi seisavad.

Tõsiseid probleeme ei tekita ainult tagajärjed, vaid ka motiivid teistele head teha. Arm ja halastus on sageli ebasoosinguks, sest liiga tihti on soovist oma süütunnet leevendada alandatud vaeseid, näiteks neid krosside eest ära ostes. Kui teised on meie suhtes nii sageli tänamatud, kui nad meid osutatud abi eest vihkavad, siis enamasti on see üsna õigustatud, sest nad tajuvad, et head tehes pidasime kõigepealt silmas ennast ja neid alles teises järjekorras, et me kasutasime neid ainult vahendi või materjalina oma heategemissoovi täideviimisel. Tänuvõime iseenest on kiiduväärt sellepärast ja ainult niivõrd, kui see on loobumiseakt, millega anname ära osa oma varast ning saame nõnda vabamaks. Kasu meile endile on väljapool kahtlust. Kaheldav on selle kasu teistele. Mulle tundub, et vaid väga kõrgel pühaduse astmel osatakse teistele head teha neid ärritamata ja solvamata. Ainult südamest puhtad suudavad arukalt otsustada, mis on teistele tõesti hea; nende ja ainult nende motiivid on puhtad. Kõik teised peaksid tegema head vaid vabandava meele piires, sest enamasti meist ajab oma isikliku heaolu taga tõenäoliselt teiste arvel; hirmus ja kartuses, et võivad viga teha endast nõrgematele.

Pühakirjades nimetatakse võimet teistele kasu tuua „oskuseks kasutada vahendeid“ ning austatakse kui väga kõrget ja harukordset voorust, täiusliku tarkuse kypse

arengu kõige kaunimat õit. Kaheksasada aastat tagasi küsisid õpilased Tiibeti suure targa Milarepa käest, „kas nad võiksid kasvõi väheselgi määral osaleda maailma asjades ja tuua nõnda teistele kasu“. Milarepa vastas: „Kui nende asjadega pole seotud vähimatki isiklikku huvi, on see lubatav. Kuid selline erapooletus on tõesti harukodne, ning teiste heaks tehtud teod on harva isiklikust huvist vabad — kui üldse kunagi. Isegi siis, kui ei püüta teistele kasu tuua, on väga raske jõuda selleni, et ka iseenda huvides tehtud teod vilja kannaksid. See on nii, nagu püüaks abitu uppuga päästa teist, kes on täpselt samas olukorras. Teiste teenimisele asumisega ei tohiks üle pingutada ega rutata, enne kui mõistetakse Tõde tema täiuses, muidu on see nii, nagu pime juhiks pimedat. Niikaua kui püsib taevast, pole otsa kannatavatel olenditel, keda teenida; ja igaühel tuleb kunagi selleks võimalus. Kuni see võimalus tuleb, manitsen teid kõiki vaid ainsale — saada buddhaks kõigi elusolendite hüvanguks.“

2. Jättes nüüd tegedamaailma segadused kõrvale, võtame pisut selgitada meditatsiooni olemust. Budistlik traditsioon tunneb neljast meditatsioonist koosnevat kompleksi, mida nimetatakse „Mõõditatuteks“, sest nad püüavad sõbralikkust, kaastundlikkust, osavõtliselt rõõmsat ja erapooletut suhtumist avardada mõõtmatu hulga olenditele. Neid meditatsioonistmeid tuleks teostada sellises meeleseisundis, nagu see on oma ainukest last valvaval emal, kuid tava-pärase erapooletusega.

Soovitav toiming algab kõigepealt sõbralikkuse eduka suunamisega neljale erinevale inimesele: iseendale, väga lähedasele inimesele, erapooletule inimesele ja vaenlasele. Teadmised sellistest toimingutest pidid jõudma ka varajaste kristlasteni, võib-olla Aleksandria kaudu, sest Püha Augustinus kirjeldab neid üksikasjalikult. Ta kirjutab, et armastuse õige vorm (*ordinata dilectio*) algab iseendast ning laieneb seejärel, avardades kõigepealt lähedastele sõpradele, siis võõrastele, siis vaenlastele... „Kõigepealt laiendama oma armastust lähedastele, kuid ära pea seda tõeliseks avardumiseks. Sest kui sa armastad oma lähedasi, armastad tegelikult iseennast. Siis laiendama oma armastust võõrastele, kes sulle midagi halba pole teinud. Mine sealtki edasi ning jõua armastuseni oma vaenlaste vastu.“

Meditatsiooni alustades tuleb mõelda eri isikutele ning pöörduda nende poole head tahet väljendava tavapärase lausega: „Olgu kõik olendid vaenuta, hirmuta ja tundke end hästi!“ (paali keeles: *sabbe sattā averino hontu khemino hontu sukhino hontu*). Kaasaegses kõnepruugis võiks öelda: me soovime, et nad oleksid „vaimelt terved“. Suurema tunderõhu nimel võiks seda väljendada ka sellisel kujul:

„Olgu ma (või keegi teine) õnnelik ja tundku end hästi, valust, hirmust, hädast, vaenust vaba, häirimatu, vigastamatu, terve ja rahumeelne.“

Enne, kui veelgi edasi minna, tuleb omandada vilumus teiste inimeste kujutamisel; nende suhtes vähemalt teatud määralgi sõbralikkust kasvatades ja põlgust hajutades. Selles mõttes oleks kasulik inimesi mitte juhuslikult valida, vaid kujutada neli ilmakaart ja siis ringi käia, valides järjest neid, kes asuvad idas, lõunas jne.

Pärast selliseid algtoiminguid on igal juhul soovitatav kõikide (või mõnede) inimeste vastu tuntav kiindumus võrdsustada, „kaotada eristavad jooned“ nende vahel ning isegi vahetegemine enda ja teiste olendite vahel. (Järgneb)

Kaamasuutra-49

Kõigepealt raamatu pealkirjast. Sanskriti keeles on see *Aupaniṣadika*, mis tähendab „upaniṣadlik“. Upaniṣadid on üldiselt tuntud filosoofilised tekstid, mis veel kahjuks küll ei ole eesti keelde tõlgitud. Kuna aga neid traditsiooniliselt anti edasi õpetajalt õpilasele ja nad jäid tavalisele inimesele arusaamatuks, siis sügenes sellele sõnale ka kõrvaltähendus — „salaõpetus“. Et „Kaamasuutra“ VII raamatus midagi filosoofilist ei ole, siis tuleb pealkirja nime tõlkimisel lähtuda ilmselt kõrvaltähendusest, mida siin ongi tehtud.

Enamiku siin raamatus esinevate botaaniliste nimede vasted puuduvad eesti keeles. Seepärast esitatakse kommentaaris nende ladinakeelsed nimetused, mille järgi asjahuviline saab nende kirjeldusi lugeda erialakirjandusest. 1.4. *Tagara* — *Tabernaemontana coronaria*, *kuṣṭha* — *Saussurea lappa*, *tāṭisā* — *Abies Webbiana*. 1.5. *Akṣa* — *Terminalia bellerica*. 1.6. *Punarnavā* — *Boerhavia Procumbens*, *sahadevī* — *Sida cordifolia*, *sāṛṭva* — *Ichnocarpus frutescens*, *kurantaka* — *Barleria prionitis*. 1.8. *Nāgakesara* — *Mesua Roxburghii*. 1.9. *Tamāla* — *Xanthochymus pictorius*. 1.11. *Badara* — *Zizyphus jujuba*. „Atharvaveda“ — viimane neljast põhilisest vedast. 1.12. *Tantra* — siin on selle all mõeldud oskust mantraid lausuda. 1.20. Neitsilikkusest saab sõbratari või orjataril abi lahti — Jaśodhara kommentaari põhjal selleks sõrmi kasutades. 1.25. *Dhattūraka* — *Datura innoxia*, *maritṣa* — must pipar, *pippali* — *Piper longum*. 1.27. *Āmalaka* — *Emblia Myrobalan*. 1.28. *Vadźrasnuhī* — *Euphorbia nerifolia*. 1.31. *Vatṣā* — *Acorus calamus*, *śinśapā* — *Dalbergia sissoo*. 1.32. *Khadira* — *Acacia catechu*. *Gandharvad* — mütoloomilised taevased muusikud. 1.33. *Prijangu* — *Panicum italicum*; *nāga* tähendab sanskriti keeles 'madu', kuid siin on mõeldud mütoloomilisi madusid. 1.34. *Bhringarādža* — *Eclipta alba*. 1.36. *Tṣavjā* — *Piper chaba*. 1.38. *Vidāri* — *Hedysarum gangeticum*, *kṣīṛika* — *Bambusa arundinacea*, *svajamgupta* — *Mucuna prurita*. 1.39. *Prijāla* — *Buchanania latifolia*, *moratā* — *Sansevieria Roxburghiana*. 1.40. *Śringātaka* — *Trapa bispinosa*, *kaseruka* — *Scirpus Kysoor*, *madhūlikā* — *Bassia latifolia*. 1.45. Siin nimetatakse vanaindia kaalumõõte. 1 karṣa on umbes 11 grammi. Mõõdud on

omavahel järgmistes suhetes: 1 *prastha* = 32 palat, 1 pala = 4 karṣat. *Madhurasā* — *Sansevieria Roxburghiana*. 1.46. *Śatāvartī* — *Asparagus racemosus*, *śvadanśtrā* — *Pedaliū murex*. 1.47. *Śrīparni* — *Gmelina arborea*. 1.49. „Ajurveda“ — „Atharvaveda“ juurde kuuluv arstiteaduslik õpetus, koosneb kaheksast osast. *Veedad* — siin on mõeldud nelja vanemat vedat: *Rig-*, *Jadžur-*, *Sama-* ja *Atharva-*veadat.

11.14—31. Siin kirjeldatud meetodid olid ja on osaliselt praegugi kasutusel mitmel pool Lõuna- ja Ida-Aasias. Kuid juba Vātsjājana hoiatab isetegevuslikkuse eest: neid peab õppima kogenud inimestelt. 11.19. *Vetasa* — *Calamus Rotang*, *kutadža* — *Wrightia antidysenterica*. 11.32. *Bhallātaka* — *Semecarpus anacardium*. 11.28. *Aśvagandha* — *Withania somnifera*, *śabara* — *Symplocos racemosa*, *brihati* — *Terminalia bellerica*, *hastikarna* — *Alocasia macrorrhiza*, *vadźravallī* — *Heliotropium indicum*. 11.30. *Vālukā* — *Cucumis utilisissimus*. 11.32. *Snuhī* — *Euphorbia nerifolia*, *lāṅgalikā* — *Gloriosa suberba*. 11.33. *Avalgudžā* — *Vernonia anthelmintica*, *vjādhighātaka* — *Cathartocarpus fistula*, *džambū* — *Eugenia jambolana*. 11.34. *Bahupādikā* — putukad *Mentha longifolia*. 11.35. *Nīpa* — *Nauclea Cadamba*, *āmratāka* — *Spondias mangifera*. 11.36—37 esitatud naiste tüübid on kirjeldatud „Kaamasuutra“ alguses. 11.36. *Kokilākṣa* — *Asteracantha longifolia*. 11.37. *Kadamba* — *Anthocephalus indicus*, *sardžaka* — *Terminalia tomentosa*, *sugandha* — *Andropogon schoenathus*. 11.38. *Soma* on vanaindia tekstides tihtinimetatud taim, millel on nõrk narkootiline toime. Tõenäoliselt on tegemist punase kärbesseeneaga; arka — *Calotropis gigantea*. 11.39. *Madajantikā* — *Lawsonia inermis*, *andžanikā* — tumedaõieline lill, mida kahjuks ei ole identifitseeritud, *girikarnikā* — *Clitoria ternatea*, *ślakṣnaparnī* — samuti identifitseerimata taim. 11.43. *Devadāru* — *Pinus deodora*, *vadźrakanda* — *Euphorbia antiquorum*. 11.48. *Śravana* — identifitseerimata, *harītaka* — *Terminalia cheluba*. 11.52—59. Need salmid esitavad kokkuvõtlikult „Kaamasuutra“ üldise mõtte, mille kohaselt kaama peab olema allutatud dharmale ja arthale.

Tõlkija järelsõna

„Kaamasuutra“ eestikeelne tõlge on õnnelikult ilmumise lõpetanud. Kaks aastat, mis sellele kulus, on nüüd möödunud. Jääb loota, et india klassikalise kirjanduse austajad selle nüüd „Sõnumitoojast“ välja lõikavad ja kokku köidavad ning siis uuesti läbi loevad, sest tervik on midagi muud, kui osade summa. Tõlkija aga on õnnelik, et see töö, mida ta alustas üsna suure vastumeelsusega, on nüüd ometi tehtud ja ta pääseb igakuisest vaevast ning saab teha seda, mida rohkem igatseb.

Tõsi küll, tõlkija mõistab hästi, et nüüd, kaks aastat

hiljem tõlgiks ta nii mõnegi lõigu hoopis teistmoodi ja kahtlemata vajaks ka terminoloogia ühtlustamist. Teiste sõnadega, „Kaamasuutra“ peaks eesti keeles ilmuma tervikliku raamatuna, kuid siis põhjalikult redigeeritud kujul ja rohkete kommentaaridega, mis muu kõrval võiksid sisaldada ka lõike Jaśodhara kommentaarist. Loodame, et aeg annab selle ettevalmistamiseks aega. Kui seda muidugi üldse vaja on...

L. M.

Kaamasuutra-50

Sisukord

Sisukord		
Sissejuhatuseks		
I raamat. Üldine sissejuhatus		
I peatükk. Sisujuht	Lk. 1	
II peatükk. Kolme elueesmärgi täideviimine	2	
III peatükk. Vajaminevate teadmiste loetlemine	3	
IV peatükk. Härrasmehe eluviis	4	
V peatükk. Armukese abiliste ja sõnaviijate tegude kirjeldus	5	
	6	
II raamat. Armuühe		
I peatükk. Naudingu sõltuvus mõõdetest, ajast ja loomusest	7	
II peatükk. Embused	9	
III peatükk. Suudlused	10	
IV peatükk. Küünistamine	11	
V peatükk. Hammustused	11	
VI peatükk. Armuühenduse asendid	13	
VII peatükk. Löögid ja häälitsemine	14	
VIII peatükk. Naine mehe osas	15	
IX peatükk. Ühendus ülalpool	16	
X peatükk. Naudingu algus ja lõpp. Naudingute erinevused. Tülid	17	
III raamat. Suhtlemine tütarlapsiga		
I peatükk. Soovitused valiku tegemiseks. Sidemete järeleproovimine	19	
II peatükk. Tütarlapse usalduse võitmine	19	
III peatükk. Tüdrukule lähenemine. Liigutuste ja näoilmete selgitamine	21	
IV peatükk. Üksiku mehe pingutused. Meeldiva mehe leidmine. Tütarlapse kättesaamine lähene-mise teel	23	
V peatükk. Abiellumine	25	
IV raamat. Abielunaine		
I peatükk. Ainukese naise käitumine	26	
II peatükk. Vanima naise käitumine teiste naistega. Noorima naise käitumine. Uuesti abielluv lesk-naine. Kõrvale jäetud naine. Haarem. Mehe läbi-käimine mitme naisega	27	
V raamat. Teise mehe naine		
I peatükk. Naise ja mehe iseloomud. Tagasilükka-mise põhjused. Naiste lemmikud. Kergeltvõetavad naised	29	
II peatükk. Tutvuse sõlmimine. Lähenemine	31	
III peatükk. Loomuse uurimine	31	
IV peatükk. Sõnumiviija toimimine	32	
V peatükk. Valitseja armuelu	34	
VI peatükk. Haareminaiste käitumine. Naiste kaitsmine	35	
VI raamat. Lõbunaine		
I peatükk. Mõtisklus sellest, keda on vaja vastu võtta ja keda mitte ning kokkusaamise põhjustest. Vastuvõetava mehe enda poole pööramine	37	
II peatükk. Armukesele andumine	37	
III peatükk. Raha saamise vahendid. Ükskõiksuse märgid	40	
IV peatükk. Endise armukese tagasivõitmine	41	
V peatükk. Sissetuleku erinevused	42	
VI peatükk. Kasu ja kahjuga seotud kahtlused. Lõbunaiste erinevad tüübid	43	
VII raamat. Salaõpetus		
I peatükk. Võluvaks tegemine. Vastupandamatus. Suguvõime suurendamine	46	
II peatükk. Hääbunud kire elluäratamine. Suure-maks tegemise abinõud. Mitmesugused abinõud	47	
Tõlkija järelsõna	49	

VEEDADEST, HINDUISMIST JA „VEDATEADUSEST”

FILOSOOFIA

Vedaanta juured peituvad sügaval India kultuuris, ulatudes veeadeni, mis teatud mõttes on jäänud India kultuuri südameks aastatuhandete vältel. Hinduistlikus traditsioonis on levinud uskumus ühtsesse terviklikku Ürgveedasse — Aadiveedasse, mis eksisteeris muiste Kuldajastul (Kritajuga), mil inimese vaimsed ja füüsilised võimed küündisid maksimumini ning õiglus võidutses kõikjal. Ajastute vältel, tingituna üldisest allakäigust ja inimvõimete mandumisest, jagunes Ürgteadmine paljudeks all-osaadeks. Võimete vaheduse kaotanud inimesed ei mõista terviklikku Teadmist ja vajavad kommentaare ja seletusi. Sellepärast tekkiski filosoofiline kirjandus. Võib mõista, miks mõned „prohvetid”, tahtes tõsta oma sõnade autoriteeti, üritavad pretendeerida Aadiveeda ülesleidmisele. Ise küsimus on, kas Aadiveeda on üldse kadunud, kui ta ikka olemas oli.

Vedaanta tekstiline alus, selle daršana nn. generaatortekstide kogum jaotub kolme gruppi. Kokkuvõtvalt nimetatakse neid tekste kolmikalus (prasthaana traja). Sinna kuuluvad upanišadid, „Bhagavadgita” ja „Brahmasuutra”.

Austatuim ilmutuslik alus (šruti prasthaana) on upanišadid, mille koguarv pidi vastama traditsioonilise veedapuu (s.t. suulise pärimuse) harude arvule — neid pidi olema 1180. Enamik upanišade ei ole säilinud (nagu ka enamikku veedapuu harusid). Tänapäeval on teada üle kaheksa upanišadi. Paljud neist pärinevad aga hoopis hilisemast ajast: osa tekste on koostatud keskajal, mõned isegi uusajal. Keskaegseid upanišade nimetatakse Indias „sektantlikeks”, uusaegseid „kunstlikeks”, eristades neid sedasi iidsest ja õilsast (aarja) upanišadidest. Aarja-upanišadid on eelkõige kolmteist klassikalist teksti: Brihadaraanajaka, Tšhaandogja, Iiša, Keena, Aitareja, Taittiriija, Kaušitaki, Katha, Mundaka, Maandukja, Švetaśvatara, Prasna, Maitri upanišadid. Neist vanimad ja enim austatud on Brihadaraanajaka ja Tšhaandogja upanišadid (koost. umb. VIII—VII saj. e. Kr.).

Upanišadid peavad küll veedadest lugu, tunnistades nende autoriteeti, kuid see austus on kohati veidi ironiahõnguline. Nende peamine erinevus varasemast veedade kirjandusest seisneb rõhuasetuse nihkumises nn. „praktiliselt” rakenduselt „teoreetiliselt”, s.t. upanišadide eesmärk ei ole mitte niivõrd Teadmise esemelis-praktiline teostamine (s.t. rituaali sooritamine ja ohverdamine), kuivõrd selle meeleolulisust teostamine. Upanišade ja rituaalide tuli mõista, nende üle mõtiskleda, et sel moel Tõeni (satja) jõuda. Traditsiooniliselt väljendudes: upanišadid on loodud eelkõige teadmise teel (Džnjaanamarga), ei üksi tegude teel (karmamaarga) rakendamiseks. Rituaal saab siin teadvuse seisundi tähenduse, s.t. esiplaanil ei ole rituaalse toiminguga pühakirjale vastav „väline” sooritamine, vaid hoopis selle teadvustatud, mõistetud „seesmine” täideviimine. Mõistmine on keha liigutamise ja sõnade lausumise tähtsam. Upanišadid lõpetasid veedade pühakirja (vedānta = veda + anta: sõnasõnal „veedade lõpp”), sest nad seadsid esikohale veedade kirjanduse teadmise-ga seotud osa, mida teatavas mõttes vastandati veedade tegevusega seotud all-osal.

Vedaanta teine alus on pärimuslik smṛiti prasthaana — umbes IV—III saj. e. Kr. pärit filosoofiline eepiline poeem „Bhagavadgita”. Et see poeem on kommenteeritud eestikeelses tõlkes ilmunud, ei pea me siin

Algus eelmises „Sõnumitoojas”

vajalikuks „Gītā” lähemalt analüüsida. Vedaanta kolmandat alust nimetatakse loogiliselt korrasstatuks (njaaja prasthaana). See on Badarajaa-nale e. Vjaasale omistatav „Brahmasuutra” e. „Vedaantasuutra”, mis koostati kõige tõenäolisemalt ajavahemikul II saj. e. Kr. kuni II saj. p. Kr. Üks tuntumaid prasthaana traja kommenteerijaid, VIII saj. elanud filosoof ja advaita vedaanta rajaja Šankara on lausunud, et „Brahmasuutra” on kui upanišadide mõtteteadest kokku seatud lillepärj. „Brahmasuutra” esitatakse loogiliselt korrasstatud vormis (suutratena) kõigi hinduistliku filosoofia peamiste koolkondade ideed. Teksti loomist on ilmselt mõjutanud njaaja ja võimalik, et ka budism.

Hinduismi suurim õitseng oli keskajal. Kujunes välja kaks peamist kuldumist — eeskätt bhaktile (s.t. jumalale andumine) tuginev višnuism (kõige kauni kaitsja ja säilitaja Višnu kultus) ja filosoofilisem šivaism (kaotamist vääriava kaotaja Šiva kultus). Tõotati välja ettekujutused kosmilistest ja ajaloolistest tsüklitest, avataarade — jumalate maiste kehastuste — kontseptsioon. Aastasade vältel assimileeriti hulk mitte-veeda kultusi ja nende kultuste lülitamisel hinduistlikku süsteemi võeti aluseks Brahmani (kõikeläbiva olemuse, aluste aluse) idee ning ümbersündide ringkäigu (samsara) kontseptsioon. Ümbersündi põhjustab teadupärast teovilja (karmaphala) seadus: iga tegu kannab sellele vastavat vilja. Lõplikult kujunes välja tohutu panteon ja rikkalik olmerituaalide süsteem, mis saatis õigusklikku hindu dāhlist haurani.

Hinduismi peamised filosoofilised ideed tekkisid juba brahmanismi perioodil, kuid vedaanta põhilised suunad arenesid hinduismi väljakujunemise perioodil ja need moodustavadki selle usundi filosoofilise tuuma. Vedaanta kolmikalus tähtsamad kommenteerijad on Gaudapaada (VII—VIII saj.), Šankara (VIII saj.), Nimbarka (XI saj.), Ramanudža (XI—XII saj.), Madhva (XIII—XIV saj.) ja Vallabha (XV saj.).

Hinduismi läbivaks motiiviks on Brahmani—Aatmani vahekorra küsimus. Brahmani mõistetakse hinduistlikus filosoofias kui Absoluuti, kõikeläbivat olemust, TODA, kusjuures Tolle (TAT) kohta ei saa positiivsetes terminites midagi kindlat väita. Võib üksnes rääkida sellest, mis Too ei ole, kõneldes, et Brahman on hõlmamatu, mõetamatu, defineerimatu, omadusteta, ei see ega teine jne. Aatman (Ise, Kõrgeim Mina) on Brahmani avaldumine isiksuses. Kõrgeim Mina on kõigis olendites üks ja seesama, ta on ka Kõrgeim Isiksus, kes on loomade kogu selle maailma koos kõigi olenditega. Siit järeldub loogiliselt hinduistliku põhiprintsiip — vägivallatus (ahimsā), sest tehes kahju teistele, kahjustame Kõrgeimat Mina, s.t. lõppkokkuvõttes iseendit. Upanišadides peetakse ülimaks Brahmanit, „Bhagavadgita” aga Kõrgeimat Mina. Kõrgeim Mina on ümbersündides Kehastaja (dehin). Mis või kes kehastub, seda aga „Gita” täpselt ei määratle. Aatman on ainuke subjekt, kõik ülejäänud pelgalt objekt selle suhtes.

Vabanemine (mokša) tähendab hinduismis ühinemist Absoluudiga ja ühinemine Brahmaniga ongi nirvaana, s.t. tiirlemise (samsara) vaibumine. Ühinemiseks (joga, — „ike”, „side”) on palju teid. Lihtsustatult võib hinduistlikku vabanemisteed seletada järgmiselt: inimene jõuab oma vaimses arengus püsiva ja pingsa vaimutöö tulemusena Kõrgeima Mina äratundmisele iseen-

das, mis ongi ühinemine Absoluudiga, s.t. vabanemine, nõnda et mõistja võib lausuda — Too Sa oled! (TAT TVAM ASI). Vabanemisele viivad tunnetus ja head vilja kandvad teod. Mokša tähendab Aatmani vabanemist „kütkeist”. Inimene ei mõista Tõelust (Brahmanit) sellepärast, et ta on haaratud meeldivast ja ebameeldivast. Olles haaratud meeldivast ja ebameeldivast, on inimese teadvus emotsionaalselt häiritud ja Kõrgeim Mina seeläbi varjutatud — inimese samastab Kõrgeima Mina (Isiksuse) kehaga. Tšaandogja upanišadis öeldakse: „Tõepoolest, kehasse rõtvastunu on haaratud meeldivast ja ebameeldivast, sest kehasse rõtvastunu ei ole vabanemist meeldivast ja ebameeldivast. Kehatu (s.t. Aatman. — P. M.) aga, tõesti, ei puutu ei meeldivasse ega ebameeldivasse” (Tšh. Up., VIII, 12. pt., 1).

„Mina” tunnetuses võib eristada seitset tasandit: sthūlašariira (jamekeha) oleks „Mina” tunnetus nn. jämeolluse tasandil, lingašariira (tunnuskeha) oleks „Mina” tunnetus soolise identiteedi tasandil, kaamarūpa (kuju) oleks „Mina” tunnetus puhta vormi (kuju) tasandil, rūpamāna (kujumeel) oleks „Mina” tunnetus kõikvõimalikesse vormidesse (nähtavasse, kuuldavasse, kombitavasse jne.) puutuva meele tasandil, arūpamāna (kujutu meel) oleks „Mina” tunnetus kõikvõimalike vormide välisesse (emotsioonid jms.) puutuva meele tasandil, buddhi (mõistus) oleks „Mina” tunnetus intellektuaalsel tasandil ja Aatman (Ise) oleks „Mina” tunnetus Kõrgeima Mina tasandil. Seda jaotust võib mõista ka kui isiksuse (Isiksuse) struktuuri vastavalt hinduistlikule ettekujutusele. Manas (meel) on meelevõimete (indrija: nägemisvõime, kuulmisvõime, kompimisvõime jne.) koordineerimise keskus, mis hierarhiliselt allub mõistusele (buddhi). Mõistus aga omakorda allub Kõrgeimale Minale.

Kirjandust:

1. Bhagavadgītā. — Loomingu Raamatu-kogu, 1980, 40/41
2. Чхандогья упанишада. — М., 1965
3. Упанишады. — М., 1967
4. Ц. Радхакришнан. Индийская философия, Т. 1—2. — М., 1956—57.
5. В. С. Костюченко. Классическая веданта и неоведантизм. — М., 1983
6. Ступени. Философский журнал, 1991, 1.

TERVISEÕPETUS.

Ajurveedaks (snskr. teadus pikaajalisusest) nimetatakse vanaindia arstiteaduslikku süsteemi. See on meditsiiniliste teadmiste compendium, mis hõlmab terviseõpetuse alates veedadest kuni brahmanismi kuue ortodokse filosoofilise koolkonna (šaddaršana) traktaatideni välja. Ajurveeda sisaldab India väga paljudest ajalooperioodidest pärinevaid arstiteaduslikke teadmisi. Suur tähtsus on siin upanišadide pärandil. Vedaanta perioodil ei olnud Indias meditsiini veel iseseisev teaduslik distsipliin ja arstiteaduslikud teadmised lülitusid loomupäraselt filosoofilis-religioossesse süsteemi. Ajurveedast kui iseseisvast teadusest võib kõnelda alles alates ajajärgust, mil Indias koostati mahakud arstiteaduslikud kogumikud: „Tšaraka samhita” (I saj.), „Aštangahrida” (I saj.) ja „Suśrutasaṁhitā” (IV saj.). Traditsiooniliselt väljendudes võib öelda, et Ajurveeda pärineb terviklikust Ürgteadmises (Aadiveedast) ja eraldus hilisemate ajastute vältel terviklikust Teadmises samadel põhjustel, miks tekkis filosoofiline kirjanduski.

(Järgneb)

MAHAJAANA INSTITUUT ALUSTAS

17. veebruar 1991 läheb Eesti orientalistika ajalukku päevana, mil alustas tööd esimene puht-orientalistika-alane teadus- ja õppeasutus Eestis — Mahajaana Instituut. Nagu nimetuski ütleb, on instituudi eesmärgiks tegelda eeskätt mahajaana budismi uurimisega ja tulevaste uurijate-budoloogide ettevalmistamisega. Seda eesmärki silmas pidades seati ka instituudi kuulajaks vastuvõtmisel lattu üsna kõrgele — vastuvõtt toimus kirjalike konkursitööde alusel. Laekunud töödest jäi sõelale 19, mida vastuvõtukomisjon hindas esitatud tingimustele vastavaks, ning nende autoritest saigi kokku Mahajaana Instituudi kuulajate esimene kursus. Õppetöö kestuseks on planeeritud kuus semestrit, mille vältel kuulajad peaksid saama küllalt põhjaliku algettevalmistuse budistliku kirjanduse ning budistliku kultuuritraditsiooni maade ja rahvaste (India, Sise- ja Kagu-Aasia, Kaug-Ida) ajaloos, mahajaana filosoofia, eetika ja psühholoogia põhiseisukohtades, võrdlevas kultuuri- ja usundiloos, sanskriti, tiibeti, hiina jt. keeltes. Esimestel semestritel ongi põhirõhk pandud sanskriti ja tiibeti keele õppimisele, et hiljem saaks läbi viia eriseminare mahajaana algtekstide tundmaõppimiseks. Lõppeesmärk on muidugi iseseisev töö tekstidega. Buddha Dharmasse süvenemiseks on aga põhitekstide tundmine esmavajalik samm. Selleni jõudmiseks on õppijail tarvis akadeemilist järjekindlust, püsivust ja süvenemiskust, samuti avatud meelt ja mõistatust — omadusi, mida budismis on alati kõrgelt hinnatud. Esimeste õppesessioonide põhjal võib öelda, et praegustel kuulajatel neid omadusi leidub. Tahaks loota, et edasises töös need vaid süvenevad.

Mahajaana Instituut ei ole mõeldud ainult õppeasutuseks, vaid ka budoloogia-alase teadustöö keskuseks. Edaspidi on oluline sidemete loomine ja arendamine välismaiste budoloogiakeskuste ja budistlike organisatsioonidega, välislektorite kutsumine ning kirjastustegevus. Nii ühes kui teises suunas on esimesi samme juba astunud. Päevakorras on Tema Pühaduse Dalai Laama külaskäik Eestisse eeloleval suvel. Alustatud on ettevalmistusi Šāntideva „Bodhitšarjāvatāra“ uue eestikeelse tõlke väljaandmiseks koos sanskriti- ja tiibetikeelse tekstiga. Praegustes ebastabiilsetes oludes ei saa aga kahjuks ka kõige parema tahtmise juures anda garantiisid ega tähtaegu ühe või teise plaani teostumiseks.

Jääb veel lisada, et Mahajaana Instituudi tegevust suunab instituudi nõukogu, kuhu praegu kuulub kuus inimest: Linnart Mäll (direktor), Märt Läänemets (õppekeskuse juhataja), Sven Grünberg, Harri Ints, Maret Kark ja Tarmo Kulmar.

Kuna Mahajaana Instituut on loodud ühiskondliku initsiatiivi korras ja tegutseb täielikult isemajandamisil ilma igasuguse riikliku toetuse ja dotatsioonideta, oleme tänulikud kõikidele lahketele sponsoritele, kes ei pea paljaks instituuti finantsiliselt toetada. Seda saate teha Eesti Orientalistika

Mahajaana Instituudi nõukogu (vasakult: Märt Läänemets, Tarmo Kulmar, Maret Kark, Linnart Mäll, Sven Grünberg, Harri Ints)...

... ja kuulajad instituudi avamisel 17. veebruaril 1991.

Fondi vahendusel sihtotstarbelise annetuse-na märgusõna all „Mahajaana Instituut“, Eesti Orientalistika Fondi a/a nr. on 700809 Tartu Kommertspangas. Informatsioon telefonil (8) (234) 3 08 05.

MÄRT LÄÄNEMETS

**Toimetuse: Märt Läänemets
Indrek Ude
Päise kujundus: Leonhard Lapin**

Toimetuse aadress: 202400, Tartu, Tiigi 78, ruum 117, tel. 3-08-05. Trükikoda „Oktoober“: Tallinn, Kreutzwaldi 24. Ofsettrükk. Tellimise nr. 1029 Maht 1 pg. Tiraaz 10000